

ГОЛЕМИТЕ БЪЛГАРСКИ СОПРАНИ НА СВЕТОВНАТА СЦЕНА

Татяна Иванова завършва Държавната музикална академия (днес Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“) в София през 1993 г. с две специалности – теория на музиката и тонрежисура. Освен това изучава факултативно хорово дирижиране при доц. Анна Белчева и орган в класа на проф. Нева Кръстева. Постъпва на работа като музикален редактор в програмата „Христо Ботев“ на Българското национално радио, а по-късно е поканена в програмата „Хоризонт“, където продължава професионалния си път. През годините активно работи в предаванията за класическа музика „Алегро Виваче“, „Бис“, Музика за Вас“, „Каста дива“ и др.

Татяна Иванова
Снимка: личен архив

От 2002 г. е автор и водещ на предаването „На бис – българските музиканти“. Негови гости са едни от най-прочутите български инструменталисти, певци, диригенти, композитори, както и съвсем млади обещаващи таланти от България и всяка друга точка на света. Много от тези разговори са част от Златния фонд на БНР.

През 2022 г. започва поредицата „Наследниците“, посветена на големите личности в музикалната култура на България, които вече не са сред нас. Своеобразните портрети се създават от гостите – членове на фамилията и възпитаници, а разговорите поставят акцент не само върху професионалните постижения, а и върху човешките качества на тези артисти. Тя е редактор и репортер на предаването „Алегро Виваче“ по програмата „Хоризонт“, а също и член на организационния екип в ежегодното допитване до неговите слушатели „Музикант на годината“.

За работата си е отличавана с редица награди: индивидуална – специална награда на СБЖ (грамота) за предаването „На бис – българските музиканти“ (2015 г.); като член на екипа на „Алегро Виваче“: „Осмата муза“, „Кристална лира“, „Златно перо“, „Сирак Скитник“, награда на СБЖ; а като част от редакция „Музика“ на програмата „Хоризонт“: голямата награда „Сирак Скитник“ на БНР (2018 г.)

Историята на българското оперно изкуство е сравнително кратка. От първите опити за професионални оперни представления у нас до днес са изминали едва малко повече от сто години. И все пак този малък исторически отрязък ражда феномен, който впечатлява музикалния свят – необичайно голям брой певци от световна величина, чиито кариери се развиват на най-престижните сцени.

Още в началото на ХХ век България дава на света Христина Морфова, „българския славеи“ – първия голям оперен глас с международно признание. Морфова гради кариерата си предимно в Чехия. След нея идват Елена Николай, която в продължение на се-

демнадесет сезона е солистка на Ла Скала, и Люба Велич – една от най-ярките звезди на операта в средата на миналия век, триумфирала във Виена, Лондон и Ню Йорк. Именно за нейната Саломе Рихард Штраус възкликва: „Не знаех, че моята музика е толкова хубава! Вие ми открихте това чрез Вашия глас. Ако Орфей е бил гениален певец-магьосник, то вие сте негова гъщеря!“

През втората половина на века тази крехка създаваща се традиция се превръща в явление, дори във феномен. Появяват се личности, които не просто изграждат успешни международни кариери, а оставят трайна следа в историята на оперното изпълнителско изкуство. Грeят ярко на

най-желаните сцени. Тук можем да добавим имената на мецосопраните Маргарита Лилова, Александрина Милчева, Христина Ангелакова, Веселина Кацарова, Светлина Стоянова.

Ако говорим за сопраните, сред тях особено респектиращи са успехите на Катя Попова, Гена Димитрова, Райна Кабаиванска и Анна Томова-Синтова, а после щафетата поемат Дарина Такова, Красимира Стоянова, Александрина Пенгачанска, Соня Йончева – певици от различни поколения, които стават част от световния оперен елит. Те продължават да доказват, че България е значима в света на оперното пеене и дори определя стандартите.

РАЙНА КАБАИВАНСКА

София, 7 декември 2010 г. Райна Кабаиванска дава пресконференция в Софийската опера и балет, където започват репетициите на операта „Бохеми“ от Джакомо Пучини с участието на млади изпълнители от България и Италия – ученици на оперната прима. Снимка: Бистра Бошнакова, БТА

Сред големите имена от втората половина на ХХ век Райна Кабаиванска заема специално място. Тя принадлежи към онзи тип артисти, при които гласът и сценичното присъствие са в неделимо цяло – не само демонстрация на техника и вокално майсторство, а изграждане на драматична правдивост. Това е актристка, която запленява и убеждава.

Кабаиванска е национално богатство за две държави – България, в която е родена и започва музикалното си обучение, и Италия, дала ѝ шансове и триумфи в дългия ѝ сценичен път, продължил цели 55 години.

„Кариерата на Райна Кабаиванска е без съмнение една

от най-изключителните на ХХ век – пише Серджо Сегалини от Опера интернационале, – надарена с тембър от рядко качество и подкрепена от безпогрешна техника, тя се превъплъщава във всички големи роли на оперния репертоар, с внимание към стила на всеки композитор.“

Родена е в Бургас. Разказва интересен спомен от детството си: когато е на 5-6 години, в морския град я спира циганка. Прерича ѝ голяма слава и възхищение от много, много хора. Вече е на 7, когато семейството се мести в София и момичето започва да пее в легендарния хор „Бодра смяна“. Тук формира музикални навици и дисциплина.

Младата Кабауванска завършва Държавната музикална академия в София като възпитаничка на Людмила Прокопова и проф. Илия Йосифов и през 1958 г. заминава със стипендия за Италия, където продължава обучението си. Година по-късно дебютира в театър „Реджо Емилия“ и бързо привлича вниманието на италианските театри. На сцената на Ла Скала в Милано стъпва през 1961 г. в операта „Беатриче ди Тенда“ от Белини. Оттам започва нейният международен път, който я отвежда до елитните оперни театри – „Ковънт Гардън“ в Лондон, Виенската държавна опера, Парижката опера и Метрополитън опера в Ню Йорк.

Репертоарът ѝ обхваща централни роли от италианския репертоар – блестя в „Тоска“, „Манон Леско“, „Ма-

дам Бътерфлай“, „Агриана Лекуврьор“. Посяга и към по-рядко изпълнявани партии, сред които особено висок връх е „Роберто Деверьо“ от Доницети. Изключително прегизикателна както вокално, така и актьорски, нейната кралица Елизабет преминава трансформацията от властна и жестока владетелка до дълбоко страдаща жена.

Райна Кабауванска е надарена с таланта да изгражда героини с голяма психологическа дълбочина. Актьорската ѝ дарба е изключителна, а всеки образ – убедителен и запленяващ. Филмираната версия на „Тоска“ по музика на Пучини е заснета през 1976 г. с Кабауванска като Флория Тоска, Пласидо Доминго като Марио Каварадоси и Шерил Милнс като барон Скарпня, режисирана от Джанфранко де Бозио. Превръща се в едно от великите творения в операта. „Тоска“ е филмирана повторно през 1990 г., но този път Марио е Лучано Павароти.

Изключителното актьорско внушение и харизмата на Кабауванска водят до реализацията на девет филма с нейно участие, сред които „Трубадур“, „Палячи“, „Мадам Бътерфлай“, „Фалстаф“.

По-късно, през 1997 г., тя прави своя актьорски дебют в киното. Участва във филма *Un bel di vedremo* на японския режисьор Кон Ичикава. Сценарият е написан специално за нея, а заглавието е препратка към най-известната ария на Чо-Чо-сан от операта „Мадам Бътерфлай“ на Пучини. През 2004 г.

Кабауванска се снима в киното отново – в Париж, в последния филм на Патрик Шеро заедно с Изабел Юпер. Изпълнява ролята на руска певица и пее.

Съдбата среща Райна Кабауванска с Мария Калас, но в късния етап от живота на гръцката легенда – тогава, когато тя насочва вниманието си към режисьорската работа. Това се случва през 1973 г. в Италия. Калас вече е приключила с пеенето и прави своя първи и последен режисьорски опит. Постава „Сицилиански вечери“ от Джузепе Верди. С този спектакъл се открива възстановеният театър в Торино след 40-годишна реставрация. Кабауванска е поканена за главната роля – Елена. След успеха в Торино Калас кани Кабауванска и за постановка в Париж. Само четири години по-късно Мария Калас напуска този свят.

Година след това, през 1997 г., Райна Кабауванска пее в серия спектакли на „Мадам Бътерфлай“ от Пучини под диригентството на Даниел Орен на сцената на Арена ди Верона. Последната вечер е прощаването ѝ с ролята на Чо-Чо-сан – една от коронните в кариерата ѝ. На фона на нестихващи аплаузи от 20-хилядната публика българската звезда вдига ръка към небето и изрича: „Посвещавам го на теб, Мария!“

През 2019 г. във Верона Кабауванска получава наградата „Мария Калас“ и става първият артист неиталианец, удостоен с нея. Добавя я към неизброимите отличия, които ѝ присъждат през години-

те, сред които кавалер на Ордена на Италия, най-популярна личност на Италия (петкратно), два пъти носител на приза „Музикант на годината“ по избор на слушателите на Българското национално радио, и награда за изключителен принос към българската музикална култура.

Райна Кабаиванска е единица мярка за класа и достойнство. Буди възхищение и обожание не само сред почитателите си, но и у своите възпитаници. През годините тя е професор в Академия „Кигджана“ в Сиена, в Музикалния институт „Векки-Тонели“ в Модена, Италия, както и в Нов български университет в София. Прави класове по вокално майсторство и актьорска интерпретация в Испания, Франция, Швеция, Русия, Германия и Япония.

През 2004 г. заедно с Лучано Павароти, Мирела Френи и диригента Леоне Магжиера

Кабаиванска открива музикална академия в град Модена в Италия.

„Имах като преподавателка една много щедра жена – Дзита Фумагали, и искам да направя за младите това, което тя направи за мен – искам да върна част от тази добрина“, казва Кабаиванска.

Вече 25 години Маестрата лично работи с млади хора от целия свят, подпомага обучението им чрез своя фонд, учреден през 2002 г. Прави майсторски класове в София и формира Школа „Кабаиванска“ към Нов български университет. Предоставя стипендии за усъвършенстване на начинаещи артисти в България и Италия и им осигурява сцена – в партньорство със Софийската опера и театъра в Модена. Грижи се за ангажиментите на певците в първите им стъпки – щедрост, на която малцина са способни.

„Каква звезда съм аз? Аз съм войник“, казва за себе си легендата, като сама поставя акцента върху собствената си дисциплина и изключителната си работоспособност. И сега, в навечерието на своя достолепен 92-ри рожден ден, Маестрата отново планира да работи с млади певци от целия свят и да ги учи на всичко – не само на вокална техника и сценично присъствие, а и на житейски принципи. Нейни възпитаници вече уверено вървят по стъпките ѝ в реномирани театри на Европа и света. Имената на Мария Рагоева, Андреа Каре, Вероника Симеони, Витория Йео, Мария Агреста, Александрина Михайлова, Рейналдо Дроз вече са добре познати.

„Гордея се, че когато моите ученици пеят по света, могат да кажат: „Аз учих и в България“, казва Маестрата. Райна Кабаиванска – една оперна легенда, сякаш неподвластна на времето.

АННА ТОМОВА-СИНТОВА

Ако Кабаиванска е свързана предимно с италианската оперна традиция, Анна Томова-Синтова се утвърждава като една от най-значимите интерпретаторки не само на белкантовия и веристичния репертоар, но и на немскоезичния. Нейното име е неразривно свързано с личността на Херберт фон

София, 17 април 2000 г. Известната оперна певица Анна Томова-Синтова пристига в България по случай Четвъртия Великденски музикален фестивал.
Снимка: Тихомир Пенов, БТА